

Maktab yoshidagi bolalarni estetik tarbiyasida musiqa asarlarini tanlashning nazariy asoslari

Gulshan Ramazonovna Ne'matova
Komil Buronovich Xoliqov
Buxoro psixologiya va chet tillar instituti

Annotatsiya: Maqola bolalarning atrofidagi dunyo, musiqa, muloqot qobiliyatlari va amaliy muammolarni hal qilish haqida birinchi bilimlarini olishga qaratilgan. Standartlashtirilgan o'quv dasturi asosida o'qitiladigan ta'lim muassasalari umumta'lim maktablari deb ataladi. Maktab yoshidagi bolalarni estetik tarbiyalash - bu bolaning atrofidagi dunyoning go'zalligini ko'rish qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, ijodkorlik, san'at va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun unga maqsadli ta'sir qilish jarayoni. Maktabgacha yoshdagi bolalarni boyitilgan rivojlantirish, bolaning o'z ehtiyojlari, imkoniyatlari va qobiliyatlarini bilish orqali individuallashtirishning yagona ijtimoiylashuv jarayonini ta'minlash.

Kalit so'zlar: aloqa, amaliy muammolarni hal qilish, estetik tarbiya, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, san'at va ijod

Theoretical foundations of the selection of musical works in aesthetic education of primary school children

Gulshan Ramazonovna Nematova
Komil Buronovich Kholikov
Bukhara institute of psychology and foreign languages

Abstract: The article focuses on the acquisition of children's first knowledge of the world around them, music, communication skills and solving applied problems. Educational institutions that teach according to standard curricula are called secondary schools. Aesthetic education of school-age children is a process of purposeful influence on the child in order to develop his ability to see the beauty of the world around him, as well as the development of creativity, art and creation. Enriched development of school-age children, providing a unified process of socialization of individualization of the personality through the child's awareness of his needs, capabilities and abilities.

Keywords: communication, solving applied problems, aesthetic education, development of creative abilities, art and creation

Boshlang'ich maktab - 1-4 sinflar, 1-4 sinflarda o'qiydiganlar boshlang'ich maktab o'quvchilari deb ataladi. Boshlang'ich umumiy ta'lim (1-4-sinflar) O'zbekistonda va boshqa ko'plab mamlakatlarda bolalar uchun umumiy ta'limning birinchi bosqichidir. Boshlang'ich ta'lim jarayonida bolalar atrofidagi dunyo, musiqa, muloqot qobiliyatlari va amaliy muammolarni hal qilish haqida dastlabki bilimlarga ega bo'ladilar. Standartlashtirilgan o'quv dasturi asosida o'qitiladigan ta'lim muassasalari umumta'lim maktablari deb ataladi.

Maktab yoshidagi bolalarni estetik tarbiyalash - bu bolaning atrofidagi dunyoning go'zalligini ko'rish qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, ijodkorlik, san'at va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun unga maqsadli ta'sir qilish jarayoni.

Ushbu turdagi ta'limning predmeti bolalarda tashqi dunyoni badiiy idrok etishni san'at vositalari orqali rivojlantirishdir. Bu bolalarning umumiy kommunikativ ta'limining ajralmas qismidir. Bu, ayniqsa, axloqiy tarbiya bilan chambarchas bog'liq. Bolani tevarak-atrofdagi olam go'zalligi bilan tanishtirish nafaqat uning ongi va his-tuyg'ularini rivojlantiradi, balki fantaziya va tasavvurning rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Bu masala muammosining dolzarbligi maktablarda ta'lim va tarbiya mazmunining hayot talablari bilan yaqinlashishi bilan bog'liq. Zamonaviy maktab ta'lim muassasalarida estetik idrok etish va umuman shaxsni rivojlantirishning zamonaviy muammolarini hal qilishga qodir bo'lgan estetik san'atni o'qitishga yangi yondashuvlarga ehtiyoj bor. Yosh avlodga estetik tarbiya berish tizimida tasviriy san'at alohida o'rin tutadi. Atrofdagi dunyoning go'zalligini ko'rish va tushunish qobiliyati hissiyotlar madaniyatini rivojlantirishga, badiiy va estetik didni, mehnat va ijodiy faollikni, qat'iyatlilik, qat'iyatlilik, o'zaro yordam tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi. shaxsning ijodiy o'zini o'zi anglashi. Tasviriy san'at mashg'ulotlari bolalarni xalq an'analarini o'rganish bilan tanishtirishning samarali vositasidir. Bolalar o'z asarlarini ko'rgazmaga qo'yish orqali o'z tengdoshlariga olgan bilim, ko'nikma va malakalarini namoyish etadilar. Kuzatish, qiyoslash, taxmin qilish, fantaziyaga oid qator maxsus topshiriqlar mahorat orqali yuksak aql va ma'naviyatni shakllantirishga xizmat qiladi. Maktab o'quvchilarini estetik tarbiyalashda hamma narsa muhim: rang, tovush, shakl, hid kabi rivojlanish juda katta hissiy madaniyatni talab qiladi;

Bolaning bolalar musiqiy faoliyatining sub'ekti sifatida harakat qiladigan kontseptsiya nuqtai nazaridan, tinglash uchun repertuarni tanlash quyidagi printsiplarga muvofiq amalga oshirilishi mumkin.

Bolalarning musiqiy qiziqishlari va bolalar submadaniyatini hisobga olish printsiplari har bir bola, yoshidan qat'i nazar, allaqachon individual musiqiy tajribaga ega va musiqaga dastlabki, aniq bo'lmasa ham, tanlangan munosabatda bo'lishini nazarda tutadi. Ushbu tamoyilni amalga oshirish differentsial yondashuvni o'z ichiga oladi - turli bolalarga turli xil musiqalarni tinglashni taklif qilish.

Bolaning faol tabiatini hisobga olish printsiplari musiqiy repertuar o'quvchiga o'z idroki natijalarini mavjud vositalar bilan - rasmda, so'zda, o'yinda ifodalash imkonini beradi deb taxmin qiladi. Bu tamoyil musiqaning o'zining motor-ritmik tabiatini va bolaning tabiiy faolligini hisobga oladi.

Musiqani idrok etishda bolaning hissiy tajribasini hisobga olish printsiplari o'quvchilarning hissiy holati va tajribalarini hisobga olgan holda musiqiy asarlarni tanlashda ifodalanadi. Bola musiqada kuchli hissiy tajribalarni keltirib chiqargan voqealarni "yashash" imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bolaning musiqani idrok etishining individual xususiyatlarini hisobga olish printsiplari - bu printsiplarni amalga oshirish, agar o'qituvchi bolaning musiqa tinglash jarayoniga munosabati xususiyatlarini yaxshi bilgan bo'lsa, mumkin. Shunday bolalar borki, ular uchun musiqada asosiy narsa vizual diapazon, musiqashunos bolalar ham borki, ular bastakorning tarjimai holiga ham, asarning yaratilish tarixiga ham juda qiziqadi. Musiqani faqat hissiy jihatdan qabul qiladigan bolalar bor va tinglash natijalarini so'z bilan ifodalash ular uchun qabul qilinishi mumkin emas. Shuning uchun ham musiqiy repertuar, ham musiqa tinglashni tashkil etish ana shu xususiyatlarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

Musiqani idrok etish jarayonida hal qilinadigan vazifalarning xilma-xilligi printsiplari, bir tomondan, maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishining yaxlitligi, boshqa tomondan, musiqaning ko'p qirrali tabiati bilan belgilanadi. Musiqa tinglash jarayoni bolaning rivojlanishining turli muammolarini hal qilish uchun tashkil etilganligi sababli, maktabgacha yoshdagi bola tinglashi mumkin bo'lgan musiqiy asarlar palitrası cheksiz bo'ladi.

Bola go'zallikni hidlar, chiziqlar, ranglar yig'indisida idrok etadi, lekin hissiy rangga ega bo'lganda, bolada unga qandaydir munosabat namoyon bo'lganda, idrok estetik bo'ladi. Estetik idrok - tuyg'u va hissiyotlar yig'indisi, quvonch, norozilik, qayg'u, baxt, zavqlanishning namoyon bo'lishi. Shu bilan birga, maktab muassasasi o'qituvchisi bolani faqat uning his-tuyg'ulariga yo'naltirishi, ijodkorlikda tanlash erkinligini qoldirishi kerak.

Klassik va zamonaviy maktab pedagogikasining yutuqlari asosida ishlab chiqilgan maktab yoshidagi bolalarni o'qitish va tarbiyalashning mazmuni keltirilgan. Ushbu dastur har xil turdagi maktab muassasalari o'qituvchilari, pedagogika oliy o'quv yurtlari, kollejlari va maktablarning talabalari va o'qituvchilari uchun mo'ljallangan. Ushbu dastur ilmiy ta'lim maktabining maktab bolaligida bola rivojlanishining mohiyati, bolalar bog'chasi uchun ta'lim dasturining mazmuniga qo'yiladigan talablar va uni pedagogik maktabda amalga oshirish yo'llari haqidagi nazariy qarashlariga asoslanadi. jarayon. Ushbu dasturning dolzarbligini maktab o'quvchilarining madaniyatning turli sohalari: tasviriy san'at va musiqa, bolalar adabiyoti va ona tili, ekologiya, matematika, o'yin va mehnat bilan keng o'zaro aloqada bo'lishidir - u

maktab ta'limining etnik-madaniy dolzarbligi tamoyilini amalga oshiradi, O'z navbatida, maktab ta'limi bolaning rivojlanishini maksimal darajada tezlashtirishdan, uni maktab yoshidagi "reklar" ga o'tkazish vaqtini va sur'atini tezlashtirishdan emas, balki, birinchi navbatda, har bir maktab o'quvchisi uchun sharoit yaratishdan iborat. uning yoshga bog'liq qobiliyatlari va qobiliyatlarini to'liq rivojlantirish. Ya'ni, dasturning maqsadi - bolalarning ijodiy faolligini uyg'otish, tasavvurni rag'batlantirish va ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish istagi. Talabaning rivojlanish jarayoni, agar u dunyo bilan faol aloqada bo'lsa, muvaffaqiyatli amalga oshiriladi. Dasturning mazmuni bola hayotining birinchi yillaridanoq atrofdagi dunyoga insoniy munosabat, o'z uyiga, viloyatiga, shahriga, qishlog'iga, Vataniga muhabbat, turli millat vakillariga, davlat ramzlariga hurmat tuyg'ularini shakllantirishdan iborat (madhiya, bayroq, gerb). Dasturning har bir bo'limi bolalarning aqliy va jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlarini tavsiflaydi, tarbiya va o'qitishning umumiy va maxsus vazifalarini, bolalar hayotini tashkil etish xususiyatlarini belgilaydi, zarur g'oyalarni shakllantirishni ta'minlaydi; o'quv jarayonida hayotiy ko'nikmalar va ularni kundalik hayotda rivojlantirish. Aynan shu davrda ijtimoiylashuv jarayoni boshlanadi, bolaning borliqning yetakchi sohalari bilan aloqasi o'rnatiladi: odamlar dunyosi, tabiat, ob'ektiv dunyo. Madaniyatga, umuminsoniy qadriyatlarga kirish. Salomatlik poydevori qo'yilgan. Maktab bolaligi - bu shaxsning dastlabki shakllanishi, bolaning o'zini o'zi anglash va individuallik asoslarini shakllantirish davri.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni boyitilgan rivojlantirish, bolaning o'z ehtiyojlari, imkoniyatlari va qobiliyatlarini bilish orqali individuallashtirishning yagona ijtimoiylashuv jarayonini ta'minlash. Bolalarni ezgulik, go'zallik, zo'ravonlik qilmaslik bilan tanishtirishga alohida e'tibor qaratilgan, chunki maktab yoshi bolada dunyoga daxldorlik tuyg'usi uyg'onadigan, ezgu ishlar va ishlar qilishga intilish, faol ishtirok etish davriga aylanishi muhim. atrof-muhitni muhofaza qilishda. Dastur mualliflari uchun ideal maktab - bu oila muhiti mavjud bo'lgan, bolalar o'ynaydigan, ertaklarni tinglaydigan, darslarda, ishda va muloqotda qatnashadigan issiq uy.

O'qituvchilar kundalik hayotda, bolalar bilan birgalikdagi mashg'ulotlarda, o'quvchi uchun tabiiy faoliyatni integratsiyalashgan holda amalga oshiradilar, ularning asosiysi o'yindir. Shunday qilib, estetik rivojlanish ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi, u insonning estetik fazilatlarini va umuman shaxsning ma'naviy ehtiyojlarini, axloqiy ideallarini, dunyoqarashini rivojlantirish uchun asosdir. Shaxsning bu tomonlari turli sabablar ta'sirida shakllanadi. Tabiat, ish, atrof-muhit: oila, odamlar o'rtasidagi munosabatlar - hamma narsa tarbiyaviy ahamiyatga ega, bularning barchasi ajoyib bo'lishi mumkin. San'at "go'zal" ning yetakchi ko'rsatkichi sifatida ham estetik tarbiya vositasidir. Go'zallikning insonga ta'siri o'z-o'zidan va maqsadli ravishda sodir bo'lishi mumkin. Bunda bolalar bog'chasi muhim o'rin tutadi. Dasturni tahlil qilib, estetik tarbiyaning asosiy vositasi - tasviriy san'at va musiqa shaklida maktab

o'quv dasturida mavjud bo'lgan san'atdir, degan xulosaga keldik. Adabiy, badiiy yoki musiqiy asar katta hissiy ta'sir kuchiga ega bo'lib, u bolaning estetik fazilatlarini rivojlantirish vositasi, o'quvchi ongiga kirib borish usulidir.

Estetik tarbiya juda keng tushunchadir. U quyidagilarni o'z ichiga oladi: atrofdagi dunyoga, tabiatga, kundalik hayotga, san'atga, mehnatga va ijtimoiy hayotga estetik munosabatni rivojlantirish. Ushbu turdagi ta'limning predmeti bolalarda tashqi dunyoni badiiy idrok etishni san'at vositalari orqali rivojlantirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. *Science and Education* 3 (5), 1556-1561
2. КБ Холиков. Тяготение основа-основ в музыкальной композиции. *Scientific progress* 2 (4), 459-464
3. КБ Холиков. Вокальная культура как психологический феномен. *Актуальные вопросы психологии, педагогики, философии* 2 (11), 118-121
4. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведений. *Science and Education* 4 (7), 384-389
5. КБ Холиков. Важнейшие полифонические формы многоголосных произведений. *Scientific progress* 2 (4), 557-562
6. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
7. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащимися сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
8. КБ Холиков. Обязанности миелина, о левом и правом пороге миелина. *Science and Education* 5 (2), 33-44
9. КБ Холиков. Эффективное действия сквалан-углеводород тритерпенового ряда и амаранта к заболеваниям рака, опухоли. *Science and Education* 5 (2), 27-32
10. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
11. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. *Science and Education* 4 (7), 269-276
12. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
13. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129

14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. *Science and Education* 3 (5), 1562-1569.
15. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
16. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. *Science and Education* 4 (7), 240-247
17. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
18. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
19. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
20. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education*. 3 (3), 1026-1031.
22. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
23. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
24. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. *Science and Education* 4 (7), 289-295
25. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
26. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
27. Творчество: Программа художественно-эстетического воспитания и развития детей в детском саду / А. И. Смоляр, П. П. Барынкин, В. П. Юрикова, Т. С. Слесарева и др. Самара: Издательство СамГПУ, 1998. 92 с.
28. Детство: Программа развития и воспитания детей в детском саду / В. И. Логинова, Т. И. Бабаева, Н. А. Ноткина и др.; под ред. Т. И. Бабаевой, З. А. Михайловой, Л. М. Гурович. 3-е изд, перераб. 244 с. СПб.: Детство-Пресс, 2004.

29. Лихачев Б. Т. Педагогика. Курс лекций: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений и слушателей ИПК и ФПК. М.: Прометей, Юрайт, 1998. 464 с.

30. Голубь И. Б., Сержникова Р. К. Становление эстетической активности детей в дошкольном образовании. Основы психологии и педагогики развития дошкольников в системе непрерывного образования: коллективная научная монография / под ред. М. В. Бывшевой, А. Ю. Нагорновой. Ульяновск: SIMJET